

gebracht, en

rekt zich de
rika samen-
ons" gaf als
eijhal dubbel
en lange rij
en deskundi-
chrift" wijdt
ka, waarvan
schrijver is.
angwekkende

de tachtiger
peesche mo-
minder groo-
1.

van Afrika,
ynië, Egypte
i zelfstandig,
ruim 2 mill.
rika, dat in
heden is, nl.
l Italië en
at!

ongeveer 25
eel heeft er

nogendheden
want het is

Zuid-Afrika
m een reus-
ht. Wij noe-
den voor-
oen in 1891
t den cacao-
ar cacao uit-
50; in 1905
gouds, en in
Li. meer dan
heele wereld.

sche mogend-
ben gezet, en
chten uit te

angrijke pro-
bleem.

g hebben de
i Duitschland
ander echter
ind gelooven.
Noord-Afrika,
st, dat zijne
dan het dijne.
kiemen voor

senprobleem.
p in een be-
laar het gaat
zwarten laten

door eenige
eit iets, sinds
men. De oor-
ad, en zij zijn
vendien wor-
gebracht.
m.

der dan 2000
ijlen land ter
oen inlanders
en daaronder

illende plaat-

ie 6 maanden
ejen werken,
onplaats wor-
gen. Dat zoo
kan een kind

plaats hooge
2 miljoen in-
opbrengen, de
sting; de uit-
van het volk
ten nog geen
aken, die nog
10.000 worden

ika nog groot-
eden zaaien
1 straks revo-
algeheele ver-

een gesloten
or het wereld-
roffende voor-

en Europeaan-
stroken liggen
er. Het is niet
l in de hand
te banen, of
voorwaarts te
oud, die Stan-
n Livingstone

in het hart van Afrika bracht, en onder normale omstandigheden duurde het een jaar, tot een boot- schap uit Londen den eenzamen pionier eindelijk bereikte. En heden verbindt een station voor draad- looze telegrafie Ujdidi met Londen, en de tijd, dien de elektrische vonk noodig heeft om dezen reuzen- afstand te doorlopen is een veertigste deel van een seconde.

Op 5 Maart 1924 werd de eerste autotocht ge- daan, van Nairobi in Kenya naar Mongalla aan den Nijl, de hoofdstad van de provincie van dien naam in den Engelsch-Egyptischen Soedan. Daar- mee was voor de eerste maal verbinding gekre- gen tusschen Kaapstad en Kairo door middel van de modernste Europeesche verkeersmiddelen, en men kan tegenwoordig op dezen weg met een luxe trein, stoomboot en auto het donkere wereld- deel van Noord tot Zuid doorkruisen, zonder zich één oogenblik de weelde van de Europeesche be- schaving te moeten ontzeggen. Het zal niet lang meer duren, of men zal te Londen een doorgaand kaartje kunnen nemen over Damaskus en het Sinat- tische schiereiland naar Kaapstad!

Ja reeds heeft men een aanvang gemaakt met de electrificering der Afrikaansche spoorwegen.

Wat zulke spoorwegen en autowegen beteekenen, leert Dr Schlunk met een aanhaling van Dr Zwemer, die schreef: Heden kan men, gelijk wij het den vorigen zomer deden, in Marokko op prachtige autowegen rijden met een snelheid van 35 kilometer per uur, en spoorwegen zijn geopend of zijn in aanbouw van Noord naar Zuid en van Casa-Blanca naar Oran. In het jaar 1910 was er nog geen telefoon of telegraaf, en ook geen Arabische krant in Marokko; de streek was absoluut eenzaam. En heden kan men van Algiers en Tunis spreken als van Zuid-Fransche provincies.

Zelfs door de Sahara-woestijn snorren de auto- mobielen, die jaarlijks bij tienduizenden in Zuid- Afrika worden ingevoerd. En in West-Afrika is het verkeer zelfs zoo druk, dat in Accra de in- landsche politiemans onder een dak van gras staan- de het verkeer op eenzelfde wijze regelt als in de hoofdsteden van Europa geschiedt!

Ook de vliegmaschine heeft haar intrede gedaan. Frankrijk heeft zijn luchtpost uitgebreid tot Dakar, en spaart daarmede 9 dagen uit voor het verzen- den van een brief.

Dat ook de Radio aanwezig is, spreekt vanzelf. En wie enigszins zich voor kan stellen, wat de eenzaamheid van het binnenland van Afrika be- teekent, kan verstaan wat het zeggen wil voor den planter aan het Nyassameer, dat hij per radio een concert in Johannesburg hoort. Het zal niet lang meer duren, of de zendelingen op hun eenzame posten zijn onder het bereik van de groote uit- zenders van Europa, en hooren wat men hun van- daar toeroept!

Hoe staat het nu in dit werelddeel met de zending?

J. D. W.

HET DAGBOEK VAN PIERRE LOTI.

door

Dr J. W. Marmelstein.

I.

Weinige namen uit de moderne Fransche letter- kunde zijn zoo algemeen bekend als de schuilnaam, waaronder Julien Viaud zijn werk de wereld in heeft gestuurd. Bij de romans, die hij heeft geschre- ven, zijn er, die tot de meest gelezene in Frankrijk behooren en die in vele talen overgezet zijn.

Voor de meesten is Loti niets meer, maar ook niets minder dan de schrijver van het aangrijpende, sombere *Pêcheur d'Islande*, een van de meest algemeen geliefde boeken, die er op onze inrich- tingen van onderwijs gelezen worden.

Enkele bevoorrechten weten ook nog, dat de geniale schrijver van dat boek van Protestantische familie was, dat hij zee-officier geweest is en als zoodanig veel gereisd heeft en dat daardoor het meerendeel zijner verhalen in vergelegen landen spelen en dat zij behooren tot een gansch bizonde- ren tak der Fransche letterkunde, die men den naam van exotische, uitheemsche, literatuur geeft, tot den bloei waarvan ze niet weinig hebben bij- gedragen. Verder, dat hij, natuurlijkerwijze, een plaats heeft gekregen in den kring der veertig on- sterfelijkheid, die *Académie française* heet, en dat hij nog maar enkele jaren geleden gestorven is en begraven op een eenzaam eilandje aan de Atlantische kust van Frankrijk.

Ik zal mijn moeite beloofd zien, als ik er in slaag uw belangstelling voor en uw kennis van Pierre Loti te vermeerderen. Hij is sterk repre- sentatief voor een groote groep van menschen, die men misschien het beste typeert door te zeggen, dat zij het leven zijn gaan haten doordat zij het zoozeer liefhadden, en den dood zijn gaan lief- hebben, omdat zij geen vrede konden nemen met het leven en die men in de letterkunde niet zonder reden onderbrengt in de rubriek romantici. Voor

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stemmen.

Zwitserse Reformatie-toon.

Pastor Rudolf Grob van Zürich is een bezielde getuige voor het Calvinisme in Zwitserland. In het laatste nummer van de „*Ref. Schweizer Zeitung*“ schreef hij een aangrijpend stuk, dat ook in ons land dient te worden gelezen.

Aan de doodgravers van ons volk.

Mijne heeren,

Altijd hebt gij een leuze in den mond en aan deze leuze herkent men u als de doodgravers van ons volk, en deze leuze luidt: *leven!*

Met voorliefde verhaalt ge de geschiedenis van een zoon, wiens innerlijk leven door de al te strenge tucht en dogmatische hardheid van z'n vader vernietigd is, en ge gedraagt u nu als de beschermers van het leven, dat ge tegen verkwinning beschermen moest. Maar waar zijn dan toch in den huidige tijd de vaders, die hun zonen onder te strenge tucht houden? Waar zijn dan de vaders, die hun kinderen bij een starre geloofs- leer vasthouden? Het kan zijn, dat ge er zeven vindt op de duizend. Is het dan echter wel de moeite waard, tegen zoo in het niet verzinkende uitzonderingen een zoo pompeuzen strijd te voeren?

Maar waarom voert gij dezen strijd tegen windmolens? Ge voert dezen belachelijken strijd, omdat ge, mijne heeren, geen tucht en geen beginselvastheid in 't lijf hebt en nu gaarne tucht- en beginselloosheid met het rumoer van uw strijd zoudt willen overstemmen. En wij wilden aan uw leugenchachten en belachelijken kamp gaarne het zwijgen toedoen, als gij niet van uw gebrek een deugd maakte en het volk niet verleidde, het u na te doen. En wij spreken, omdat ge nu al sinds langen tijd den sluipenden dood onder het volk hebt gebracht.

Langen tijd kondt gij dat doen, zonder dat de gevolgen openbaar werden. Het is u gelukt, in school en pers den zonen het geloof van hun vaders belachelijk en onverschillig te maken. Toen werd de schade nog niet zoo openbaar, want de tweede generatie leefde nog — zij 't ook zonder het toe te geven — van het geestelijk kapitaal der eerste. Maar in de kleinkinderen wordt de schade openbaar. De tweede generatie heeft, van uw strijd aangelast, haar kinderen halen opgroeien zonder zich om hun religieus leven te bekommeren. Toen halt ge het bereikt; niemand kon er meer over klagen, dat den kinderen in te strenge tucht geweld aangedaan werd, en er was ook geen reden tot de grief, dat ze in de vast-gegronde geloofsleer van den bijbel ingeleid waren. In uw huizen en in de huizen van uw slacht- offers werd den kinderen — als daar tenminste nog kinderen waren, mijne heeren — noch bijbelsche ge- schiedenis verteld noch hoorden zij een gebed of een woord van christelijke beginselvastheid. Uw kinderen zijn in uw huizen tot het heidendom opgevoed.

Bij wie ligt nu de wreedheid? Gij, die den kinderen in het heiligste te kort doet en hen tot zwakkelingen en beginselloozen opvoedt, hebt daarbij de vrijpostig- heid, altijd over de wreedheid van die vaders te schel- den, die te strenge tucht geoeft hebben! Van duizend kinderen gaan daarbij heden misschien vijfhonderd aan een tuchtloze en heidense opvoeding ten gronde en hoogstens zeven aan te strenge tucht en dogmatische bekrompenheid.

Maar 't ongehoorde ligt nu daarin, dat ge erover

zoover er „romantici“ onder mijn lezers zijn, hoop ik, dat zij zich in hem zullen herkennen en zich zullen afwenden van den weg der hopeloosheid en der troosteloosheid, dien hij moeizaam tot het smart- elijke en bittere einde heeft bewandeld.

Het geheele werk van Pierre Loti omvat een veertigtal deelen: romans, novellen, tijdschriftarti- kelen, toneelstukken. Ondanks deze overvloedige productie doet de schrijver ergens deze beken- nis, dat hij geen fantasie heeft en niet in staat is een roman in elkaar te zetten. Inderdaad, geheel zijn „oeuvre“ is opgebouwd louter uit persoonlijke ervaring, uit herinnering, uit doorleefde angsten en vreugden. „Ik heb nooit anders geschreven, zegt hij, dan wanneer er iets rondspookte in mijn geest, wanneer smart mij het hart toekneep — en er is altijd veel te veel van mijzelf in mijn boeken.“

Te spreken over het Dagboek van Loti staat vrijwel gelijk met het te hebben over zijn geheele literaire nalatenschap. In dien algemeenen zin bestaat het uit tweehonderd dikke gecartonneerde schriftboeken, alle volgeschreven met de echt Fran- sche, kleine maar goed leesbare hand van den auteur. Vele zijner romans en novellen Aziade, le Mariage de Loti, Mon frère Yves, le Roman d'un spahi, Madame Chrysanthème, enz. zijn absoluut niet anders dan min of meer geapprêteerde, opgewerkte fragmenten er- van. Maar zijn Journal heeft ook gedeelten, die inderdaad den vorm van een dagboek hebben. Het zijn: le Roman d'un enfant, Prime Jeunesse, Un jeune officier pauvre en Jour- nal intime. Het eerste van deze boeken is reeds verschenen in 1890, dus toen de schrijver pas veer- tig jaren oud was, het tweede dateert van veel en veel later, van 1919. Na zijn dood zijn de beide andere eerst verschenen, die misschien gevolgd zullen worden door meerdere deelen. Ten aanzien van dat gedeelte van zijn Journal is Loti altijd heel behoudend geweest, maar toch heeft hij bij nusterste wijsbeschikking bepaald, dat alles — som- mige stukken er uit heeft hij eerst zelf vernietigd — zou worden gepubliceerd na zijn dood. Omtrent de

jammert, als uw kinderen en de kinderen uwer slacht- offers, in hun levenswandel, 't zij in hun beroep- leven, 't zij in de keuze der echtgenooten, 't zij in hun verhouding tot de ouders, naar materialistische en egoï- stische beginselloosheid handelen en de schijnbare tege- moetdrijven. Wie heeft hun dan deze beginselloosheid bijgebracht? Onbewust richten uw kinderen zich toch in hun gewichtigste beslissingen, die voor de ontwik- keling van hun later leven beslissend zijn, naar de beginselen, die zij in hun jeugd aangenomen hebben. En laten zich ook geloof en beginselvastheid niet over- erven en niet door opvoeding inbrengen, zoo blijft toch het harde feit bestaan, dat de beginselloosheid der vadersen zich aan de kinderen wrekt. Deze wraak is nu zichtbaar en drukt zwaar op hen, die aanvankelijk met haar den spot drevon.

Als de school ertoe misbruikt is, den geest van 't vlakke ongelooft in de kinderzielen te planten, zoo trekt deze zonde zich nu aan de school zelf, doordat, vooral in de steden, het leerlingenaantal schrikbarend snel afneemt. Waarom? Door u, heeren doodgravers, die met een glimlach van meerderheid de bijbelsche opvatting van het huwelijk verachtte. Gij hebt wind gezaaid en storm geooest. Waar blijven nu al uw mooie frasen over uw wetenschap? Wat haat het u, voor te leeraren, hoe naar wetenschappelijke principes een gezond volk opgekweekt moet worden, als uw beginselloosheid den angst voor het kind doet rijpen? En daarbij doet gij, de doodgravers van het volk, steeds alsof gij de ware geestelijke leidlieden in de eeuw van het kind waart, gij, die toch een eeuw van vlucht voor het kind zoudt doen aanbreken, als uw doodgravers- kunst niet spoedig werd te keer gegaan.

Maar de tijd breekt thans aan, waarin zelfs uw slachtoffers ziende worden, waarin men achter uw leu- gens van het leven den naakten dood herkent en waar- in uw hol krijgsgescreuw geen indruk meer maakt dan dien van afkeer. Gij kondt het volk tot vlak aan den afgrond brengen, gij bracht het zoover, onder het parool van vooruitgang, vrijheid en menscheijkheid, tien- duizenden in de reddingloze diepte en menschenwaar- dige slavernij te storten.

Nu evenwel komt uw doodgraverswerk aan den dag. Uw slapheid en beginselloosheid wordt ontmaskerd. Hon- derdvoudige ellende in de gezinnen, die gij ten gronde gericht hebt, schreit tegen u om wraak. Nu is de tijd voorbij, dat gij in uw hollen waan meendet, vaste tucht en bijbelsche beginselvastheid in handelen en denken voor uw rechtbank te kunnen slepen. Thans wordt gij ter verantwoording geselept. Gij zult reken- schap afleggen vanwege de kinderzielen, waarin gij 't vergif van 't ongelooft hebt gezaaid, vanwege de huwe- lijken, die gij in verwarving gebracht hebt, vanwege de pers, waarmee gij het volk verpest, vanwege de toe- nemende ellende in tuchthuizen en krankzinnigenge- stichten, waar de vloek openbaar wordt, dien uw tucht- en beginselloosheid veroorzaakt heeft.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Weer „Weer mis!“?

Geen woord verspillen we hier meer aan den verregel, die in de „Overt. Kb.“ stond en ook in dit blad besproken werd. Maar wel wijzen we op wat te lezen staat in „Kerk en Volk“ (vrijzinnig):

De Grond van ons Geloof? In de Gere- formeerde Overtoomsche Kerkbode kwam onlangs o.a. dit gelichtje voor:

beweegredenen van deze behoudzucht tijdens zijn leven, eenzijdig, en de uitgesproken begeerte van alles te geven na zijn dood, anderzijds, laat Loti ons niet in 't duister. Hij, wiens hoop op de on- sterfelijkheid in den loop van zijn lang leven tot het minimale was teruggebracht, heeft op deze wijze gepoogd zichzelf de illusie te geven van levensverlenging. Daarin doet hij denken aan Chateaubriand, den schrijver van de *Mémoires d'Outre-tombe*. De enige zoon van Loti, Samuel Viaud, bijgestaan door den sekretaris van zijn overleden vader, Mauberge, heeft de zorg van de publicatie op zich genomen. Zoo is in 1923 verschenen *Un jeune officier pauvre* en in 1924 *Journal intime*, beide eerst als supple- ment van de *Illustration*, in pracht editie met een rijkdom van illustraties, die voor een belang- rijk deel ontleend zijn aan een verzameling van door Loti zelf gemaakte schetsen. Daarna zijn ze uitgegeven door Calmann-Lévy, die van het begin af Loti's werk heeft gehad.

Ik zal het hier niet het meest hebben over het laatst verschenen gedeelte van Loti's dagboek over *Journal intime*. Het bestaat grotendeels uit brieven van en aan den auteur. Brieven van zijn vrome moeder, blijkgevend van de toederste zorg voor zijn geestelijk heil, correspondentie met Alphonse Daudet, met Emile Pouillon, met Madame Adam, waarin het in hoofdzaak gaat over literaire aangelegenheden, en waaruit duidelijk blijkt, dat Loti niet zoo weinig las als hij voorgaf in zijn *Discours de réception* aan de Académie. De brief- wisseling met zijn vriend Plumkett betreft voor- namelijk wederwaardigheden uit zijn intieme leven. Het *Journal intime* begint zelfs met een paar brieven van Loti aan Plumkett, brieven van zengenden hartstocht. De aanleiding tot deze gloei- ende bladzijden is een tamelijk banaal avontuur, een zeer tijdelijke connectie met een vrouw, die ongeveer niets anders heeft dan haar lichamelijke schoonheid. Maar met de woorden van Loti wordt het tot een drama van leven en dood, tot een werkelijk vuur, waartegen wij onze oogen te be-